

ნინო ქათამაძე*

ცილისნამებასთან დაკავშირებულ დავაში მთავისუფლების დაცვის საკითხის გადაწყვეტილების თავისუფლების საკანონმდებლო ცვლილებების ფონზე

I. შესავალი

თანამედროვე ეპოქაში სოციალური მედიის აღზევებამ კიდევ უფრო გაართულა სიტყვის თავისუფლებასა და პიროვნულ უფლებებს შორის საზღვრების დაცვის საკითხი. პიროვნული უფლებები, რომლებიც პიროვნების ღირსების დაცვის იდეიდან იღებენ სათავეს, უპირველეს ყოვლისა, ცალკეული ინდივიდების არამატერიალური სიკეთის დაცვისკენაა მიმართული.¹ ცრუ განცხადებები შეიძლება სწრაფად გავრცელდეს ონლაინრეჟიმში და რამდენიმე წუთში მიაღწიოს დიდ აუდიტორიას. გაზრდილი ხილვადობა რეპუტაციულ ზიანს უფრო სერიოზულს ხდის და მის გამოსწორებას ართულებს, ამავდროულად, უდავო ფაქტია, რომ თანამედროვე დემოკრატიებმა გადამწყვეტი მნიშვნელობა მიანიჭეს განმანათლებლობის წლების ერთ-ერთ მთავარ მიღწევას, გამოსატყვის თავისუფლებას, განსაკუთრებით, მედიისა და პრესის თავისუფლებას. ამდენად, თითქმის ყველა მართლწესრიგის მსგავსად, საქართველოშიც სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლით დაცულ პიროვნულ უფლებებს ყველაზე მეტი კონფლიქტი მოსდის ისეთ უმთავრეს ღირებულებასთან, როგორცაა, გამოსატყვის თავისუფლება, ხოლო დარღვევის ყველაზე გავრცელებული მაგალითები მედიის საქმიანობისას შეინიშნება.²

თავისუფალ დემოკრატიულ სახელმწიფოში ეჭვს არ იწვევს გამოსატყვის თავისუფლების, როგორც იდეებისა და ინტერესების თავისუფალი გაცვლის, მნიშვნელობა.³ აღნიშნული საკითხის კვლევისას საჭიროა პასუხი გაეცეს შემდეგ კითხვას: გამოსატყვის თავისუფლების და პიროვნული უფლებების დაპირისპი-

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, <https://orcid.org/0000-0003-4595-2972>

¹ Münchener Kommentar, 2018, Rn. 35.

² საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, 2017, 111-112.

³ Ricker, München, 1983, 11.

რებისას სად გადის ზღვარი გამოსატვის თავისუფლებით დადგენილი დასაშვები კრიტიკის ფარგლებთან?

საქართველოში ღირებულებათა კონფლიქტის პრობლემა განსაკუთრებით აქტუალური გახდა „სიტყვისა და გამოსატვის თავისუფლების შესახებ“ კანონის მიღების შემდეგ. ღირებულებათა კონფლიქტის გადაწყვეტისას ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია ცილისწამების საქმეებზე დავის განხილვისას მტკიცების სტანდარტი, რომელსაც „სიტყვისა და გამოსატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლი არეგულირებს. ნიშანდობლივია, რომ აღნიშნულ კანონში 2025 წლის 26 ივნისს შევიდა მთელი რიგი ცვლილებები და არსებითად შეიცვალა რიგ საკითხებთან დაკავშირებით მანამდე არსებული მიდგომა. კერძოდ, სხვა საკითხებთან ერთად ცვლილება შეეხო ცილისწამების საკანონმდებლო დეფინიციას და სასამართლო დავისას მტკიცების ტვირთის გადანაწილების თემას. აღნიშნული, ბუნებრივია, წარმოშობს საკითხთან დაკავშირებით დამატებითი კვლევის საჭიროებას, რათა გაირკვეს, რამდენად უზრუნველყოფს საკანონმდებლო ცვლილებები საიმედოობის მაღალ სტანდარტს ძირითად უფლებათა დაცულობის კონტექსტში და შეესაბამება თუ არა აღნიშნული ცვლილებები საერთაშორისო მოწესრიგებას, მათ შორის, ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალს, რაც წინამდებარე სტატიის ფარგლებში დეტალურად იქნება განხილული.

II. პიროვნულ უფლებებსა და გამოსატვის თავისუფლებას შორის ღირებულებათა კონფლიქტი

თითქმის ყველა ქვეყანაში, სადაც დემოკრატიული ღირებულებების კვალდაკვალ აღიარებულია აზრის თავისუფლება, ხშირად წარმოიქმნება კონფლიქტი პრესის თავისუფლებასა და პირადი ცხოვრების დაცვის უფლებას შორის. გამოსატვის თავისუფლება ინდივიდის თვითრეალიზაციისთვის საჭირო ძირითადი პირობაა. იგი რეგულირებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-10 მუხლის მიხედვით, რომელიც შინაარსობრივად დაყოფილია სამ მნიშვნელოვან ნაწილად⁴ და ერთიანდება საერთო ცნებაში – კომუნიკაციის თავისუფლებაში.⁵ არცერთი ჩამოთვლილი კომპონენტი არ განეკუთვნება აბსოლუტურ უფლებათა კატეგორიას, რადგან მათი შეზღუდვა შესაძლებელია ევროკონვენციის მე-10

⁴ ესენია: შეხედულებების ქონა; ინფორმაციის და იდეების მიღებისა და მათი გავრცელების უფლება. *Lingens v. Austria* [ECtHR], App. No. 9815/82, 8 July 1986; *Handyside v. United Kingdom* [ECtHR], App. No. 5493/72, 7 December 1976.

⁵ Grabenwarter, 2014, 477.

მუხლის მე-2 პუნქტით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. ეს ნიშნავს, *inter alia*, რომ თვით პრესაც არ უნდა გასცდეს იმ ფარგლებს, რასაც მგრძობიარე კავშირი აქვს ისეთ მნიშვნელოვან სიკეთესთან, როგორცაა, ღირსება⁶.

პიროვნული უფლებებისა და გამონატვის თავისუფლების ჭიდილის კონტექსტში მნიშვნელოვანია საქართველოს კონსტიტუციის მე-17 მუხლის დანაწესი. აღნიშნული განამტკიცებს ლიბერალური დემოკრატიისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან საკომუნიკაციო უფლებებს, რომლებიც სამართლიანად მიიჩნევა ძირითად უფლებათა კონსტიტუციური ნესრიგის ქვაკუთხედად.⁷ საკონსტიტუციო სასამართლო გამონატვის თავისუფლებას განიხილავს, ერთი მხრივ, დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ ფუნდამენტად და მისი სრულფასოვანი განვითარების წინაპირობად, რისი დაცვაც ამ საზოგადოების უმნიშვნელოვანესი ამოცანაა, ხოლო მეორე მხრივ, თითოეული ინდივიდის თვითრეალიზაციის ძირითად პირობად და ადამიანის უფლებების აუცილებელ საფუძვლად, რომლის უზრუნველყოფაც ინდივიდუალური ინტერესებისა და მისწრაფებების პატივისცემას ემსახურება.⁸ აღნიშნული მიდგომა შეესაბამება ევროსასამართლოს მიდგომასაც.

გამონატვის თავისუფლებასა და პატივს, ღირსებასა და რეპუტაციას შორის ბალანსის თემას დიდი ადგილი უჭირავს ევროსასამართლოსა და დემოკრატიული სახელმწიფოების სასამართლო პრაქტიკაშიც. კონფლიქტი კომუნიკაციის თავისუფლებასა და ზოგად პიროვნულ უფლებას შორის მედიასამართლის ცენტრალურ თემადაც კი მიიჩნევა.⁹

აშშ-ის უმაღლესი სასამართლო ამ თავისუფლების დაცვის ერთ-ერთი პიონერია. „ნიუ იორკ თაიმისი“ საქმეზე გამოტანილი გადაწყვეტილების¹⁰ შემდეგ, უმაღლესმა სასამართლომ შეუზღუდავი დაცვა მიანიჭა გამონატვის თავისუფლებას, მათ შორის, გამონატვას, რომელიც შეიძლება იყოს მძაფრი, მწვავე და შეიცავდეს

⁶ Bladet Tromso in Stensaas v. Norway [ECtHR], App. No. 21980/93, 20 May 1999.

⁷ ლოლაძე, ფირცხალაშვილი, 2023, 385.

⁸ იქვე; შდრ., საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2006 წლის 6 ივნისის N2/2/359 გადაწყვეტილება საქმეზე, „ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, 1; საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის N2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება საქმეზე, „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „მოდრობა ერთიანი საქართველოსთვის“, მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, საქართველოს მოქალაქეები – ზვიად ძიძიგური და კახა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები დაჩი ცაგურია და ჯაბა ჯიმკარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-25; საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 11 აპრილის N1/1/468 გადაწყვეტილება საქმეზე, „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-26.

⁹ ლოლაძე, ფირცხალაშვილი, 2023, 440.

¹⁰ New York Times Co. v. Sullivan, 376 U.S. 254 (1964).

მთავრობისა და საჯარო მოხელეების მიმართ მკვეთრ თავდასხმებს.¹¹ ამ უზენაესი თავისუფლების სახელით მან შეზღუდა პასუხისმგებლობის დონე ცილისმწამებლური განცხადებებისთვის, განსაკუთრებით პრესისთვის, იმ წინაპირობით, რომ პრესა დემოკრატიის საყრდენია, რომელსაც არ უნდა შეეშალოს ხელი ინფორმაციის გავრცელებასა და ადამიანების კრიტიკაში, მათ შორის, საჯარო თანამდებობებზე მყოფი პირების ან საზოგადოებრივი ინტერესის სფეროსადმი მიკუთვნებულ საკითხებზე.

გერმანიაში დაპირისპირებულ ინტერესთა ანონ-დანონვისას გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის ძირითადი კანონის (GG) მე-5 მუხლთან მიმართებით პიროვნული უფლებების დაცვის ინტერესს უფრო მეტი მნიშვნელობა ენიჭება არასწორი ინფორმაციის გავრცელების საქმეებზე, რადგან სიმართლეს მოკლებული ინფორმაცია არაა კონსტიტუციურად დაცული სამართლებრივი სიკეთე. აღნიშნული ნორმით დაცული თავისუფალი კომუნიკაცია და აზრის გამოხატვის თავისუფლება მხოლოდ სწორი და სანდო ფაქტობრივი ინფორმაციის საფუძველზე შეიძლება განვითარდეს სათანადოდ. ამავე პოზიციას იზიარებს გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოც (BVerfG), რომლის მიხედვითაც, ცრუ ფაქტობრივი მტკიცებების გავრცელებისთვის, როგორც წესი, არ არსებობს გამამართლებელი საფუძველი.¹² შესაბამისად, პრესის თავისუფლება და აზრის გამოხატვის თავისუფლება, აშკარად არასწორი ფაქტობრივი მტკიცებების შემთხვევაში, პრინციპულად უკანა პლანზე გადადის პიროვნულ უფლებებთან მიმართებით.

იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ 2004 წელს „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ კანონის მიღების ქართული სამართალი დაშორდა გერმანულ სასამართლო პრაქტიკის პოზიციას და დაუახლოვდა ევროსასამართლოს მიდგომას, რამეთუ აღნიშნული კანონმდებლობით აზრი აღიარებულ იქნა აბსოლუტურ პრივილეგიად.¹³ ღირებულებათა კონფლიქტის გონივრული და სამართლიანი გადაჭრის გზების ძიება შესამჩნევია ასევე საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკაშიც. მან ნათლად გამოხატა თავისი პოზიცია მთელ რიგ საქმეებში და პატივისა და ღირსების ხელშეუხებლობის უფლება სიტყვის თავისუფლების შეზღუდვის ლეგიტიმურ მიზნად მიიჩნია, როდესაც განიხილავდა სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის კონსტიტუციურობას¹⁴.

¹¹ Speech by Mr Christos L. Rozakis, Vice-President of the European Court of Human rights, Defamation and Freedom of Expression, Strasbourg, 2003, 8.

¹² BVerfG NJW 1992, 1439; BVerfG NJW 2006, 207, 209.

¹³ ბიჭია, 2014, 12.

¹⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2004 წლის 11 მარტის N2/1/241 გადა-

საქართველოს კონსტიტუცია დასახელებულ ორ უფლებას თანაბარ სიბრტყეში განიხილავს და არ ცნობს რომელიმეს პრიმატს მეორეზე. იმავე მიდგომას ავითარებს ევროსასამართლოც და ადგენს გარკვეულ კრიტერიუმებს, რომლებიც ამ ორ უფლებას შორის სამართლიანი წონასწორობის უზრუნველყოფის მიზნით ფასდება:¹⁵ (ა) ის წვლილი, რომელიც სადავო განცხადებამ საზოგადოებრივი ინტერესის სფეროში მიმდინარე დებატებში შეიტანა; (ბ) იმ პირის საზოგადოებრივი ცნობადობის ხარისხი, როლი და ფუნქცია, ვისაც სადავო განცხადება ეხებოდა და იმ ქმედებების ბუნება, რომელთა შესახებ ინფორმაციაც სადავო განცხადებაში აისახა; (გ) განცხადებაში ასახულ პირთა ქმედებები განცხადების გამოქვეყნებამდე; (დ) განცხადების გამოქვეყნების ფორმა და მანერა; (ე) რა გზით იქნა მოპოვებული განცხადებაში დაცული ინფორმაცია და რამდენად სარწმუნო იყო ის.¹⁶ აღნიშნული განსაკუთრებით აქტუალურია მედიასაშუალებებთან მიმართებით, რადგან ჟურნალისტები უნდა მოქმედებდნენ კეთილსინდისიერად, სათანადო ფაქტობრივ საფუძველზე და ჟურნალისტური ეთიკის წესების შესაბამისად საზოგადოებას აწვდიდნენ სარწმუნო და ზუსტ ინფორმაციას.

III. გავრცელებული არასწორი განცხადების ცილისწამებად მიჩნევის სამართლებრივი საფუძვლები

1. ცილისწამების სამართლებრივი დეფინიცია საკანონმდებლო ცვლილებების ფონზე საქართველოში

ღირებულებათა კონფლიქტის გადაწყვეტისას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს გამოსატყა შეფასებითი მსჯელობა (Value judgment) თუ ფაქტების მტკიცება (Statement of fact). თუ ფაქტების სინამდვილე (თეორიულად) შეიძლება დამტკიცდეს, შეფასებითი მსჯელობა, ანუ აზრი მტკიცებას არ ექვემდებარება.¹⁷ ევროსასამართლოს პრაქტიკის კვალდაკვალ,¹⁸ საქართველოშიც აზრი დაცულია აბსოლუტური პრივილეგიით,¹⁹ ხოლო ფაქტების გავრცელება არ სარგებლობს

წყვეტილება საქმეზე, „მოქალაქე აკაკი გოგიჩაიშვილი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-3.

¹⁵ Chauvy an Others v. France [ECtHR], App. No. 64915/01, 29 September 2004; White v. Sweden [ECtHR], App. No. 42435/02, 19 September 2006; Barend, 2015.

¹⁶ Axel Springer AG v. Germany [ECtHR], App. No. 39954/08, 7 February 2012; Roșca v. The Republic of Moldova [ECtHR], App. No. 60943/15, 11 December 2025.

¹⁷ ლოლაძე, ფირცხალაშვილი, 2023, 441.

¹⁸ იხ., Lingens v. Austria [ECtHR], App. No. 9815/82, 8 July 1986; Albrecht Kieser and Peter Tralau-Kleinert v. Germany [ECtHR], App. No. 18748/10, 1 April 2010.

¹⁹ „სიტყვისა და გამოსატყის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-4 მუხლი.

ზღვარდაუდებელი თავისუფლებით, თუ საცნობია და დადასტურებადია, რომ ისინი სიმართლეს არ შეესაბამება.

თავის მყარად დადგენილ პრაქტიკაში ევროსასამართლომ ზღვარი გაავლო ფაქტის შემცველ განცხადებასა და შეფასებით მსჯელობას შორის და აღნიშნა, რომ ფაქტის არსებობა შეიძლება დემონსტრირებულ იქნეს, მაშინ, როცა შეფასებითი მსჯელობის სიმართლე შეუძლებელია მტკიცების საგანი იყოს.²⁰ ამიტომ შეფასების სიმართლის დამტკიცება არ შეიძლება ვინმეს დაევალოს.

2025 წლის 27 ივნისს „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ე“ ქვეპუნქტში შევიდა ცვლილება და ცილისწამების საკანონმდებლო დეფინიციიდან ამოვიდა ტერმინი „ზიანის მიმყენებელი“. მოსარჩელე გათავისუფლდა იმ გარემოების მტკიცების ტვირთისგან, რომ სადავო განცხადება მისთვის ზიანის მომტანია. ამგვარად, გარკვეულწილად შერბილდა გავრცელებული განცხადების შემთხვევაში მოსარჩელის მტკიცების სტანდარტი. ცილისწამების ამჟამინდელი საკანონმდებლო დეფინიცია მოიცავს მხოლოდ არსებითად მცდარი ფაქტის შემცველ და პირის სახელის გამტეხ განცხადებას. კანონპროექტის განმარტებითი ბარათის თანახმად, „ის ფაქტი, რომ პიროვნების მიმართ გავრცელებულია არსებითად მცდარი ფაქტის შემცველი განცხადება, თავისთავად არის პირისათვის იმავდროულად ზიანის მიმყენებელი, როგორც მისთვის სახელის გამტეხი“²¹, რაც შესაბამის ნორმებში საჭიროებს ასახვას.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს აქამდე არსებული პრაქტიკით, გავრცელებული ინფორმაციის თაობაზე სარჩელებში მთავარი სირთულე აზრის და ფაქტების გამიჯვნას ეხება,²² რა შემთხვევაშიც სასამართლო ამონმებს გამონათქვამის შინაარსს, ფორმას და კონტექსტს.²³ აღნიშნული გრადაციის შემდგომ,

²⁰ *Lingens v. Austria* [ECtHR], App. No. 9815/82, 8 July 1986, para. 46; *Oberschlick v. Austria (no.1)* [ECtHR], App. No. 11662/85, 23 May 1991, para. 63; *De Haes and Gijssels v. Belgium* [ECtHR], App. No. 19983/92, 24 February 1997, para. 42; შდრ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2025 წლის 25 ივლისის გადაწყვეტილება **ნას-581-2025**.

²¹ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს 2025 წლის 26 ივნისის კანონის განმარტებითი ბარათი, <<https://info.parliament.ge/file/1/BillReviewContent/393417>> [21.07.25].

²² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 30 მარტის გადაწყვეტილება **ნას-438-410-2017**; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2023 წლის 24 მარტის გადაწყვეტილება **ნას-1498-2022**; თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2024 წლის 11 ივნისის გადაწყვეტილება **N2/29282-19**;

²³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 3 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე **ნას-1477-1489-2011**; საქართველოს უზენაესი სა-

თუ დადგინდება, რომ გავრცელებული განცხადება „ფაქტია“ და არა „აზრი“, რომელიც არ ასახავს რეალობას, არღვევს მოსარჩელის დაცულ უფლებას და გავლენას ახდენს მის პატივსა და ღირსებაზე, დიფამაციური სარჩელის დაკმაყოფილების საკმარის სამართლებრივ საფუძვლად მიიჩნევა.²⁴ შესაბამისად, ცილისნამების დაკვალიფიცირებისთვის აუცილებელი იყო სადავო უსწორო ფაქტის თვალმისაცემი უარყოფითი გავლენა პიროვნული უფლებების რეალიზების კუთხით.

2. ცილისნამების სამართლებრივი განმარტება შედარებითსამართლებრივ ქრილში

განვითარებულ მართლწესრიგებში ცილისნამების უნივერსალური დეფინიცია არ არსებობს, რაც იმას ნიშნავს, რომ თითოეული სახელმწიფო თავისი მიხედულობის ფარგლებში განმარტავს მას. ევროსასამართლოს პრაქტიკით, ცილისნამება არ განისაზღვრება მხოლოდ განცხადების მცდარობით, არამედ მოითხოვს ამ უკანასკნელის მრავალმხრივ შეფასებას, რაც ეფუძნება ფაქტისა და შეფასების განსხვავებას, კეთილსინდისიერებას, საჯარო ინტერესს და გამოყენებული სანქციის პროპორციულობას.²⁵ შეფასებისას მნიშვნელოვანია ასევე, ვის მიერ არის გამოთქმული კრიტიკა, როგორია ინფორმაციისა და იდეების შინაარსი, ჩართულია თუ არა ღირებულებათა კონფლიქტში მედია, როგორია ის აუდიტორია, ვისთვისაც გახდა ინფორმაცია ხელმისაწვდომი, როგორია კანონიერი ინტერესებისათვის (მაგ., რეპუტაციისათვის) მიყენებული ან პოტენციური ზიანი და სხვ.²⁶ შესაბამისად, იმისათვის, რომ ევროკონვენციის მე-8 მუხლი ამოქმედდეს, პირის რეპუტაციაზე თავდასხმა უნდა აღწევდეს სიმძიმის განსაზღვრულ ზღვარს და იმ ფორმით უნდა მოხდეს, რომ ზიანი მიაყენოს პირის პირად ცხოვრებას.²⁷ გამოქვეყნებაც ფართო ცნებაა და გულისხმობს ფაქტობრივი მტკიცების

სამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 11 მარტის გადაწყვეტილება Nას-569-540- 2014; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2020 წლის 6 აპრილის გადაწყვეტილება Nას-1366-2019; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2022 წლის 28 ივნისის გადაწყვეტილება Nას-989-2019.

²⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 30 მარტის გადაწყვეტილება Nას-438-410-2017.

²⁵ *Lingens v. Austria* [ECtHR], App. No. 9815/82, 8 July 1986; *Axel Springer AG v. Germany* [ECtHR], App. No. 39954/08, 7 February 2012; *Pfeifer v. Austria* [ECtHR], App. No. 12556/03, 15 February 2008.

²⁶ *Müller and Others v. Switzerland* [ECtHR], App. No. 10737/84, 24 May 1988.

²⁷ *Delfi AS v. Estonia* [ECtHR], App. No. 64569/09, 9 July 2014, para. 137; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina* [ECtHR], App. No. 17224/11, 27 June 2017; *Jishkariani vs. Georgia* [ECtHR], App. No. 18925/09, 20 December 2018.

გავრცელებას საჯაროდ, ან მესამე პირზე ან ჯგუფში²⁸, მათ შორის, ელექტრონული ფოსტის²⁹ მეშვეობითაც კი.

არასწორი ფაქტების გავრცელება არც გერმანულ სამართალშია დაცული გამონაკლის თავისუფლებით. აღნიშნულ პრინციპს გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლო ავრცელებს იმგვარად, რომ თუ არასწორი ფაქტების გამავრცელებლისთვის ინფორმაციის უსწორობა ცნობილია და ფაქტების გავრცელების მომენტში დაჟინებით ამტკიცებდა ამის თაობაზე, გამორიცხავს გამონაკლის თავისუფლებით დაცული სფეროდან.³⁰ გერმანიის უმაღლესი ფედერალური სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვითაც, ნებისმიერი არასწორი ინფორმაციის გავრცელება ასევე არ ქმნის ობიექტურ მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას.³¹ გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურასა და სასამართლო პრაქტიკაში გავრცელებული პოზიციით, „არსობრივად ნეიტრალური“ ფაქტები, რომლებიც არ აზიანებს ზოგად პიროვნულ უფლებას, არ წარმოშობენ მოთხოვნის უფლებას.³² შესაბამისად, ზოგადი პიროვნული უფლების დარღვევა არასწორი ინფორმაციის გავრცელებით მხოლოდ მაშინ ქმნის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას, როდესაც გავრცელებული ინფორმაცია აზიანებს პიროვნების სოციალურ შეფასებას, მის ბიოგრაფიას, რეპუტაციას, აყალბებს ან ქმნის პიროვნების შესახებ არასწორ წარმოდგენებს საზოგადოებაში.³³

ანგლოამერიკულ სამართალში ცილისწამება არის კომუნიკაცია, რომელიც მიმართულია პირისთვის რეპუტაციული ზიანის მიყენებისკენ, რათა მოხდეს მისი დამცრობა საზოგადოების თვალში ან/და მესამე პირები აიძულოს, თავი შეიკავონ განცხადების ადრესატთან ურთიერთობისგან ან საქმიანი კონტაქტისგან.³⁴ ცილისმწამებლური ინფორმაციის შეფასებისას სასამართლო ადგენს, რა გავლენას ახდენს აღნიშნული განცხადება საზოგადოებაზე ან რა შთაბეჭდილებას ქმნის ის ჩვეულებრივი პირების ცნობიერებაში, რომელთა შორისაც შეტყობინება გავრცელდა.

²⁸ LG Hamburg, Urteil vom 12.01.2018 – 324 O 63/17; Bundesarbeitsgericht, Urteil vom 24. August 2023 – 2 AZR 17/23 – WhatsApp Group; Court of Cassation of the French Republic, Judgment of October 30, 2018 (Case No. 17-82.553).

²⁹ McCusker v. Hibu PLC, 159 F. Supp. 3d 341 (E.D. N.Y. 2016). აღნიშნულ საქმეში სასამართლომ დაადგინა, რომ ყველა თანამშრომელთა ელექტრონულ ფოსტაზე გაგზავნილი შეტყობინებას, სადაც ეცნობათ ერთ-ერთი თანამშრომლის საქციელის შესახებ, შესაძლოა ჰქონდეს ცილისმწამებლური დატვირთვა.

³⁰ Götting, Schertz, Seitz, 2008, 372; BVerfG AfP 2004, 47.

³¹ BGH NJW 2006, 47.

³² Götting, Schertz, Seitz, 2008 373; იხ. ციტირება: Soehring Rn. 18.5; BGH NJW 2006, 609.

³³ იქვე.

³⁴ Moore v. Cobb–Nettleton, 889 A.2d 1262, 1267 (Pa.Super.Ct.2005) (quoting Elia v. Erie Ins. Exch., 430 Pa.Super. 384, 634 A.2d 657, 660 (1993)).

ინგლისში მოქმედებს ცილისწამების შესახებ აქტი³⁵, რომელიც განსაზღვრავს, რომ ცილისწამება კანონით აკრძალული, მცდარი და დამამცირებელი ინფორმაციის გახმაურებაა, როგორც ზეპირი, ისე წერილობითი ფორმით.³⁶ თავდაპირველად აღნიშნული სარჩელი ორ ძირითადად ჯგუფად იყოფოდა: *Libel* და *Slander*, რაც თანამედროვე ინგლისურ სამართალში უკვე აღარ გამოიყენება და ორივე ტიპის სარჩელი გაერთიანებულია დიფამაციის თაობაზე ერთიან მექანიზმში.³⁷ პასუხისმგებლობისათვის დადგომისათვის აუცილებელია არსებობდეს შემდეგი წინაპირობები: კერძოდ, ინფორმაცია უნდა ეხებოდეს მოსარჩელეს, უნდა იყოს საზიანო³⁸ და ინვედეს პიროვნების დამცირებას მასთან ახლო კავშირში მყოფი სოციუმის წრეში³⁹ ან მის დისკრედიტაციას⁴⁰.

შეიძლება ითქვას, რომ როგორც ანგლოამერიკული, ისე კონტინენტურევროპული სასამართლო პრაქტიკა ხელს უწყობს ბალანსის შენარჩუნებას გამომხატვის თავისუფლებასა და პიროვნების რეპუტაციის დაცვას შორის. „სიტყვისა და გამომხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 2025 წლის ცვლილებებით ქართული სასამართლო პრაქტიკა არ უნდა დაშორდეს საერთაშორისო მიდგომებს. მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლომ ნებისმიერი არასწორი ინფორმაცია არ შეაფასოს ცილისწამების კონტექსტში და გაითვალისწინოს მისი შესაძლო უარყოფითი გავლენა პიროვნების რეპუტაციაზე, მიუხედავად იმისა, რომ ცილისწამების შემადგენლობიდან ამოვიდა „ზიანის მიყენების“ კომპონენტი.

IV. ცილისწამების საქმეებში მტკიცების ტვირთის განაწილების პრობლემა

„სიტყვისა და გამომხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის ადრინდელი რედაქცია ცილისწამების თაობაზე დავაში მტკიცების ტვირთს შეზღუდვის ინიციატორს აკისრებდა,⁴¹ ანუ მოსარჩელეს, რომელიც მიი-

³⁵ ცილისწამების შესახებ აქტზე (Defamation Act) მუშაობა დაიწყო დიდ ბრიტანეთში 1938 წელს, მაგრამ მეორე მსოფლიო ომის გამო გადაიდო მისი განხილვა და განახლდა მხოლოდ 1948 წელს. აქტის მიღება შესაძლებელი გახდა მხოლოდ 1952 წელს. იხ., სტურუა, 2012, 159. ინტიმურ სფეროში ბოროტი განზრახვით ჩარევის დროს აქტუალური ხდება ზიანის მომტანი სიცრუის სარჩელები “malicious falsehood”. იხ., *Kaye v Robertson* [1991] FSR 62.

³⁶ სტურუა, 2012, 149.

³⁷ Götting, Schertz, Seitz, 2008, 1085.

³⁸ სტურუა, 2012, 149.

³⁹ *Sim v Stretch* [1936] 52 T.L.R. 699; Götting, Schertz, Seitz, 2008, 1085.

⁴⁰ *Youssouf v Metro Goldwyn Mayer* [1934] 50 T.L.R. 581, 584; Götting, Schertz, Seitz, 2008, 1085.

⁴¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 30

ჩნევდა, რომ გამოქვეყნებულმა განცხადებამ გამოიწვია მისი პიროვნული უფლებების შელახვა. ეს იმას ნიშნავდა, რომ სასამართლოში სარჩელის წარდგენისას მოსარჩელე იყო ვალდებული და არა მოპასუხე დაემტკიცებინა, რომ: 1. მოპასუხემ მის შესახებ გაავრცელა სადავო განცხადება; 2. სადავო განცხადება არ შეესაბამება სინამდვილეს, ანუ იგი მცდარი ფაქტების შემცველია; 3. სადავო განცხადება ზიანს აყენებს მის პიროვნულ უფლებებს.⁴² სუბიექტური მტკიცების ნაწილში ქართული კანონმდებლობა მტკიცების ტვირთს აკისრებდა მოპასუხეს, ხოლო ობიექტურ მოცემულობას, ფაქტის სისწორის შესახებ ტვირთს – მოსარჩელეს.⁴³ აღნიშნულის მიუხედავად, საქართველოს სასამართლოს საკანონმდებლო ცვლილებებამდელ პრაქტიკაში იყო შემთხვევები, როცა გავრცელებული აშკარად ცრუ ინფორმაციის მტკიცების ტვირთს სასამართლო აბრუნებდა ევროსასამართლოს პრეცედენტულ სამართალზე დაყრდნობით და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში წყვეტდა მტკიცების ტვირთის გადანაწილების საკითხს სამოსამართლო მიხედულების ფარგლებში.⁴⁴ აღნიშნული კი იწვევდა, ერთი მხრივ, არაერთგვაროვან პრაქტიკას და მეორე მხრივ, საკანონმდებლო ნორმის პრაქტიკაში მოდიფიცირებული ფორმით გამოყენებას.

2025 წლის 27 ივნისის საკანონმდებლო ცვლილებებით კანონმდებელმა კარდინალურად შეცვალა მტკიცების ტვირთთან დაკავშირებული მიდგომა და ეს უკანასკნელი შეზღუდვის ინიციატორიდან მთლიანად მოპასუხეზე გადაიტანა.⁴⁵ რაც შეეხება მოსარჩელის ვალდებულებას, სამართალწარმოების ფარგლებში, კერძო პირის ცილისწამების (მე-13 მუხლით დადგენილ) საქმეზე მოსარჩელე ვალდებულია სასამართლოს წარუდგინოს განცხადება, რომელსაც ის ცილისწამებად მიიჩნევს, იმის მითითებით, თუ რა არსებითად მცდარ ფაქტს შეიცავს

მარტის გადაწყვეტილება Nას-438-410-2017.

⁴² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 20 თებერვლის გადაწყვეტილება Nას-1278-1298-2011.

⁴³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 3 აგვისტოს სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის გადაწყვეტილება Nას-1739-1720-2011; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 3 აპრილის გადაწყვეტილება Nას-1477-1489-2011; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 25 თებერვლის გადაწყვეტილება Nას-1149-1169-2011; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2012 წლის 20 თებერვლის გადაწყვეტილება Nას-1278-1298-2011.

⁴⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2024 წლის 11 ივნისის გადაწყვეტილება N2/29282-19.

⁴⁵ „მოპასუხეს ამ მუხლის პირველი პუნქტით განსაზღვრული სარჩელის საფუძველზე დაეკისრება ცილისწამებისათვის შესაბამისი პასუხისმგებლობა, თუ ის ვერ დაამტკიცებს, რომ სადავო განცხადება არ შეიცავს არსებითად მცდარ ფაქტს მოსარჩელის შესახებ.“

განცხადება მის შესახებ და შესაბამისი დასაბუთება იმის თაობაზე, თუ რატომ არის ის მოსარჩელისთვის სახელის გამტეხი. ამავდროულად, საჯარო პირის შემთხვევაში, რომელსაც თავისი სტატუსიდან გამომდინარე, თმენის მეტი ვალდებულება აკისრია, მოსარჩელეს მტკიცების ნაწილი არ ეცვლება, თუმცა კერძო პირის ცილისწამებისგან განსხვავებით, მოპასუხის პასუხისმგებლობა გამოირიცხება, თუ მოპასუხე დაამტკიცებს განცხადების გავრცელებისადმი საკუთარ კეთილსინდისიერებას.

კანონპროექტის განმარტებით ბარათში მითითებულია, რომ „პირმა, რომლის მიმართაც განხორციელდა ცილისწამება, თავად უნდა დაამტკიცოს სასამართლოში, რომ მოპასუხის განცხადება შეიცავს არსებითად მცდარ ფაქტს მის შესახებ. სამართლებრივი დავის შემთხვევაში, მიზანშეწონილი იქნება, რომ მოპასუხემ, როგორც ცილისწამების ავტორმა, სასამართლოში თვითონ დაამტკიცოს მოსარჩელის შესახებ გავრცელებული ინფორმაციის ფაქტობრივი ჭეშმარიტება“⁴⁶. კერძოდ, მოსარჩელის ნაცვლად, მოპასუხეს დაეკისრა სასამართლოში იმის მტკიცების ტვირთი, რომ მისი განცხადება არ შეიცავს არსებითად მცდარ ფაქტს უშუალოდ მოსარჩელის შესახებ.

ევროსასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, ცილისწამების (defamation) საქმეებში მტკიცების ტვირთი გადანაწილებულია დიფერენცირებულად, იმის მიხედვით, თუ რა ტიპის გამოხატვას ეხება საქმე და ვისი უფლებები უპირისპირდება ერთმანეთს. ცილისწამების საქმეებში ფაქტებთან დაკავშირებული მტკიცების ტვირთი (და არა კომენტარებთან ან შეფასებებთან) ეკისრება მოპასუხეს იქამდე, ვიდრე მოპასუხე ვერ შეძლებს საპირისპიროს დამტკიცებას. შესაბამისად, არსებობს პრეზუმფცია, რომ გამოქვეყნებული ფაქტები არის მცდარი მისი სიმართლის დამტკიცებამდე.⁴⁷ ეროვნულ კანონმდებლობებში ასეთი პრეზუმფციის საფუძველი მდგომარეობს იმაში, რომ სწორედ მოპასუხეა ის პირი, რომელმაც გაავრცელა ცილისწამებლურად მიჩნეული მასალა და შესაბამისად, მასვე ეკისრება ვალდებულება, გამოქვეყნებამდე შეემოწმებინა ფაქტების სისწორე. ამდენად, სწორედ მოპასუხეს ევალება დაამტკიცოს, რომ გავრცელებული ინფორმაცია სულ მცირე არსებითად შეესაბამებოდა სინამდვილეს და არა იმ პირს, რომლის რეპუტაციაც შესაძლოა დაზიანებულიყო მის შესახებ არასწორი ფაქტობრივი ინფორმაციის გავრცელების შედეგად.⁴⁸

⁴⁶ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს 2025 წლის 26 ივნისის კანონის განმარტებითი ბარათი, <<https://info.parliament.ge/file/1/BillReview-Content/393417>> [21.07.25].

⁴⁷ McGonagle, 2016, 48.

⁴⁸ იქვე.

მაკვიკარის საქმეში სასამართლომ განიხილა ცილისნამების თაობაზე გავრცელებული ფაქტის მოპასუხეზე მტკიცების ტვირთის დაკისრების საკითხი.⁴⁹ ინგლისური სამართლის მიხედვითაც, მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოპასუხეს, რომელმაც უნდა დაამტკიცოს განცხადების სიმართლის ალბათობათა ბალანსის სტანდარტით (**balance of probabilities**).⁵⁰ ევროსასამართლომ დაადგინა, რომ მოთხოვნა, რომლის მიხედვითაც, მოპასუხემ უნდა დაამტკიცოს, რომ საგაზეთო სტატიაში გამოთქმული ბრალდებები იყო არსებითად ჭეშმარიტი, სიტყვის თავისუფლების გამართლებული შეზღუდვაა, რომელიც ემსახურება მოსარჩელეთა რეპუტაციისა და უფლებების დაცვას.

მოგვიანებით, სთილისა და მორისის საქმეში, როდესაც სასამართლომ შეაფასა ორ აქტივისტზე მტკიცების ტვირთის დაკისრების საკითხი, რომლებმაც გაავრცელეს ფლაერები “McDonald’s”-ის კორპორაციის მიმართ კრიტიკული შინაარსით, სასამართლომ დაადგინა მე-10 მუხლის დარღვევა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ „ინგლისისა და უელსის იმ დროინდელი სამართლის მიხედვით, განმცხადებლებს ჰქონდათ არჩევანი – ან გაენვიათ ფლაერი და მოეხადათ ბოდიში “McDonald’s”-ისთვის, ან იძულებულნი ყოფილიყვნენ, იურიდიული დახმარების გარეშე, ეტვირთათ მათში შემცველი ბრალდებების სიმართლის დამტკიცება“. ევროსასამართლომ მკვეთრად გააკრიტიკა ამგვარი ვალდებულების „მასშტაბი და სირთულე“ და დაასკვნა, რომ მხარეთა ურთიერთსაპირისპირო ინტერესებს შორის სწორი ბალანსი არ იყო დაცული. მიუხედავად იმისა, რომ ფლაერში წარმოდგენილი ცილისმნამებლური განცხადებები სერიოზული ბრალდებები იყო, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მომჩივნები იყვნენ დიდი და გავლენიანი კომპანიები, ხოლო ინგლისის კანონმდებლობის თანახმად, მათ არ სჭირდებოდათ ფინანსური ზარალის მტკიცება. ამასთან, მან ყურადღება გაამახვილა ინფორმაციისა და იდეების თავისუფალი გაცვლის მნიშვნელობაზე ძლიერი კომერციული ორგანიზაციების საქმიანობის კონტექსტში და პროცედურული სამართლიანობისა და მხარეთა შორის ძალთა დისბალანსის ფონზე დაადგინა ევროკონვენციის მე-10 მუხლის დარღვევა. აღნიშნული ცალსახად მეტყველებს იმაზე, რომ სასამართლომ

⁴⁹ *McVicar v. the United Kingdom* [ECtHR], App. No. 46311/99, 07 August 2002; *Alithia Publishing Company Ltd and Constantinides v. Cyprus* [ECtHR], App. No. 17550/03, para. 68, 22 May 2008; იგივე მიდგომა განმეორებით იქნა დადასტურებული საქმეებში: *Wall Street Journal Europe Sprl v. the United Kingdom* [ECtHR], App. No. 28577/05, 10 February 2009; *Europapress Holding d.o.o. v. Croatia* [ECtHR], App. No. 25333/06, 22 October 2009, para. 63.

⁵⁰ *McVicar v. the United Kingdom* [ECtHR], App. No. 46311/99, 07 August 2002. გამოქვეყნებული სტატია ეხებოდა აკრძალული გამაძლიერებელი სასპორტო საშუალებების ცნობილი სპორტსმენის მიერ თაღლითურად და რეგულარულად მოხმარების ფაქტს (შეჯიბრებებში წარმატების მიღწევის მიზნით).

ამ შემთხვევაში მტკიცების ტვირთი არა განყენებულად, არამედ ცალკეული გარემოებების გათვალისწინებითა და მხარეთა ინფორმაციული, ეკონომიკური თუ პროცედურული სამართლიანობის ბალანსის ფონზე მიიღო.⁵¹

ცილისწამების თაობაზე სისხლისსამართლებრივი წარმოებასთან დაკავშირებითაც სასამართლომ დაადგინა, რომ მოთხოვნა, რომლის მიხედვითაც, მოპასუხემ გონივრულ სტანდარტზე უნდა დაამტკიცოს მის მიერ გავრცელებული ბრალდებების სიმართლე, თავისთავად არ არღვევს კონვენციას.⁵² რაც შეეხება გავრცელებული ინფორმაციის სიყალბის პრეზუმფციას, რაც არსებობს ევროკონვენციის ხელმომწერი სახელმწიფოების უმრავლესობაში,⁵³ სასამართლოს მოსაზრებით, ეს დათქმაც არ ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-10 მუხლს.⁵⁴

ანგლოამერიკული სამართლის მიხედვით, მაგალითად, აშშ-ის უმეტესი შტატის კანონმდებლობით, ცილისწამებასთან დაკავშირებული სარჩელის წარდგენისას, მომჩივანმა უნდა დაამტკიცოს შემდეგი ელემენტები: 1. ცნობა შეიცავდა დამამცირებელ ან რეპუტაციის დამაზიანებელ ფაქტს; 2. ინფორმაცია გავრცელდა მოპასუხის მიერ მესამე პირებისთვის; 3. ცილისმწამებლური ცნობა ეხებოდა კონკრეტულად მომჩივანს; 4. მიმღებმა (წაკითხვის ან მოსმენის დროს) გაიგო ინფორმაციის დამამცირებელი შინაარსი; 5. მიმღებმა გააცნობიერა, რომ ცილისმწამებლური განცხადებები ეხებოდა მომჩივანს.⁵⁵ სასამართლოს ფუნქციაა, დაადგინოს, შეუძლია თუ არა გამოქვეყნებულ მასალას ჰქონდეს ცილისმწამებლური დატვირთვა.

სხვა პირთან დაკავშირებული და მისი პიროვნული უფლებების დამაზიანებელი განცხადებების ზღვარდაუდებელი გავრცელების პრევენციის მიზნით, არსებობს ინფორმაციის სანდოობის გადამოწმებისა და სხვათა უფლებების დამაზიანების პრევენციული ზომების მიღების ვალდებულება. ის ფაქტი, რომ საკანონმდებლო ცვლილებებით სრულად ამოღებულია „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ კანონის მე-15 მუხლიც, რომელიც აწესებდა კვალიფიციურ პრივილეგიას, თუ განმცხადებელი დაამტკიცებდა, რომ მიიღო გონივრული ზომები ფაქტის სისწორის გადასამოწმებლად, მაგრამ ვერ შეძლო შეცდომის თავი-

⁵¹ Steel and Moris v. The United Kingdom [ECtHR], App. No. 68416/01, 15 May 2005.

⁵² Romyana Ivanova v. Bulgaria [ECtHR], App. No.36207/03, paras. 39, 68, 14 February 2008; Makarenko v. Russia [ECtHR], App. No. 5962/03, 22 December 2009, para. 156; Rukaj v. Greece [ECtHR], App. No. 2179/08, 21 January 2010.

⁵³ Barril v. France [ECHR], App. No. 32218/96, 30 June 1997.

⁵⁴ Radio France and Others v. France [ECtHR], App. No. 53984/00, para. 24, 30 March 2004.

⁵⁵ Devon Robotics v. Deviedma, No. 09-cv-3552, 2009 WL 4362822 (citing Tucker v. Fischbein, 237 F.3d 275, 281 (3d Cir.2001)); Bell v. Mayview State Hosp., 853 A.2d 1058, 1061 (Pa.Super.Ct.2004); Tucker v. Philadelphia Daily News, 577 Pa. 598, 848 A.2d 113, 123 (2004); McCusker v. Hibu PLC (2016) (2:15-cv-02659) District Court, E.D. New York.

დან აცილება, შესაძლოა უარყოფითად აისახოს კომუნიკაციის თავისუფლებაზე და დაირღვეს ბალანსი პიროვნულ უფლებებთან წინააღმდეგობის შედეგად, რადგან ინფორმაციის გავრცელებისას სამართლებრივი შედეგებისადმი გადაჭარბებულმა შიშმა შესაძლოა გამოიწვიოს აზრის გავრცელების თავისუფლების შეზღუდვა. ეს კი უარყოფითად აისახება ქვეყნის დემოკრატიულობის ხარისხზე.

V. დასკვნა

ცილისწამების საქმეებში მტკიცების ტვირთის გადანაწილება გამოხატვის თავისუფლებისა და პიროვნულ უფლებებს შორის ბალანსის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტია. ევროსასამართლოს მიერ ჩამოყალიბებული პრაქტიკა მიუთითებს, რომ ფაქტობრივი განცხადებების შემთხვევაში მტკიცების ტვირთის დაკისრება მოპასუხეზე, პრინციპულად არ ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-10 მუხლს, რადგან სწორედ ის არის ინფორმაციის გამავრცელებელი და მას ეკისრება ვალდებულება, გამოქვეყნებამდე გადაამოწმოს ფაქტების სისწორე. ამასთან, აღნიშნული მიდგომა არ არის აბსოლუტური და ყოველთვის საჭიროებს პროპორციულობის, პროცესუალური სამართალიანობის და მხარეთა შორის ძალთა ბალანსის სკრუპულოზურ შეფასებას სასამართლოს მიერ.

„სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 2025 წლის ცვლილებები, ცილისწამების საკანონმდებლო დეფინიციასა და მტკიცების ტვირთის შებრუნების კუთხით, თავსებადია კონტინენტურევროპული სამართლისა და ევროსასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიდგომებთან. ამავე დროს, კანონმა შეინარჩუნა დიფერენცირებული მიდგომა საჯარო და კერძო პირებს შორის, რაც სრულად შეესაბამება როგორც სტრასბურგის, ისე ანგლოამერიკულ იურისპრუდენციას. კერძო პირის შემთხვევაში მტკიცების ტვირთის შერბილება გამართლებულია მისი განსაკუთრებული დაუცველობის გათვალისწინებით, მაშინ, როცა საჯარო პირის მიმართ მოპასუხის პასუხისმგებლობა შეიძლება გამოირიცხოს, თუ ის დაამტკიცებს კეთილსინდისიერებას, რაც ასახავს გამოხატვის თავისუფლების მაღალ სტანდარტს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. თუმცა ევროსასამართლოს პრაქტიკა ერთმნიშვნელოვნად მიუთითებს, რომ მტკიცების ტვირთის შებრუნება არ უნდა იქცეს მოპასუხისათვის პრაქტიკულად გადაუღაზავ ბარიერად. ეროვნული სასამართლოები ვალდებული არიან, თითოეულ კონკრეტულ საქმეში შეაფასონ მოპასუხის რეალური შესაძლებლობები, ინფორმაციის წყაროებზე წვდომა, პროცესუალური თანასწორობა და სადავო განცხადების კონტექსტი. წინააღმდეგ შემთხვევაში, არსებობს

რისკი, რომ ფორმალურად ევროკონვენციასთან თავსებადი ნორმა პრაქტიკაში იქცეს სიტყვის თავისუფლების არაპროპორციულ შეზღუდვად. ამდენად, ნათელი და განჭვრეტადი დაცვის მექანიზმების შემუშავებისთვის მიზანშეწონილია, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა უკიდურესი სიფრთხილით შეაფასონ მოპასუხის მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებები, რათა ამ უკანასკნელისთვის პრაქტიკულად შეუძლებელი არ გახდეს ამ პრეზუმფციის გადალახვა და სიმართლის დამტკიცება, რათა დამაჯერებლად აღქმადი იყოს საზოგადოების თითოეული წევრისთვის მისი სულიერი სამყაროს დაცულობაც და ამავდროულად, არ შეიზღუდოს სიტყვის თავისუფლება.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ბიჭია მ., პატივის სამოქალაქოსამართლებრივი ცნების მოცულობა (ქართულ-ევროპული მიდგომები), ჟურნ. „თანამედროვე სამართლის მიმოხილვა“, N1(2), 2014
- ლოლაძე ბ., ფირცხალაშვილი ა., ძირითადი უფლებები, კომენტარი, თბილისი, 2023
- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, ნ. I, ლ. ჭანტურიას რედაქტორობით, თბილისი, 2017
- სტურუა ნ., ქონებრივი ზიანის მომტანი ცნობების განმაურება, „სამართლის ჟურნალი“, N1, 2012
- Grabenwarter Ch., Europäischer Grundrechtsschutz, Enzyklopädie Europarecht, Band 2, 1. Aufl., Baden-Baden, 2014
- Götting H., Schertz C., Seitz W., Handbuch des Persönlichkeitsrecht, Verlag C.H. Beck, 2008
- Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Allgemeine Persönlichkeitsrecht, F. J. Säcker, R. Rixecker, H. Oetker, B. Limperg (Hrsg.), München, 2018.
- Ricker R., Freiheit und Aufgabe der Presse, Individualrechtliche und institutionelle Aspekte, München, 1983
- Barend E., Balancing Freedom of Expression and Privacy: The Jurisprudence of the Strasbourg Court, Journal of Media Law, Vol. 1, No. 2015
- McGonagle T., Freedom of Expression and Defamation, A Study of Case Law of European Court of Human Rights, Council of Europe, 2016, Strasbourg

Nino Katamadze*

SPECIFIC FEATURES OF THE ALLOCATION OF THE BURDEN OF PROOF IN DEFAMATION CASES IN LIGHT OF LEGISLATIVE AMENDMENTS

Abstract

This article offers a legal analysis of the allocation of the burden of proof in defamation cases in light of the 2025 amendments to the Law of Georgia on Freedom of Speech and Expression. It examines the value-based conflict between freedom of expression and the protection of personality rights and assesses the extent to which the revised definition of defamation and the reversed burden-of-proof model comply with international standards, including the case law of the European Court of Human Rights. The article is based on comparative legal analysis and evaluates approaches developed in European, German, and Anglo-American legal systems. Particular attention is paid to the distinction between statements of fact and value judgments, the differing legal status of public and private individuals, and the importance of procedural fairness and proportionality in allocating the burden of proof. The article concludes that, although the legislative amendments are generally compatible with international approaches, their practical application requires careful and context-sensitive judicial assessment in order to avoid disproportionate restrictions on freedom of expression.

Keywords: Burden, Proof, Evidence, Expression, personality, Balance, Defamation.

* Associate Professor at Sulkhani-Saba Orbeliani University, <https://orcid.org/0000-0003-4595-2972>